

Representantforslag 42 S

(2011–2012)

fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen

Dokument 8:42 S (2011–2012)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner, Trond Helleland, André Oktay Dahl og Frank Bakke-Jensen om forsterket innsats mot hat og ekstremisme

Til Stortinget

Bakgrunn

Terroren rammet Norge med voldsom kraft den 22. juli 2011. Angrepene i Oslo og på Utøya kommer for alltid til å bli husket som en av de mørkeste begivenhetene i Norges historie. Angrepene var rettet mot et politisk syn som har fått tilslutning i frie og demokratiske valg. Derfor var det også et angrep mot det politiske systemet, demokratiet og ytringsfriheten. Reaksjonene fra det norske folk i dagene som fulgte vil samtidig bli husket som ett av nasjonens stolteste øyeblikk. Det norske folk slo ring om og forsterket demokratiet og verdene det bygger på. Angrepene og reaksjonene vil prege og forme det norske samfunn for generasjoner.

Mange hadde sett for seg at den fremste trusselen mot demokratiet ville komme utenfra. I stedet viste den seg å komme fra en som har vokst opp i Norge, gått i den offentlige norske skolen og lekt side om side med andre norske barn. Motivasjonen for angrepene synes å ha vokst ut fra en argumentasjon som ikke er unik. Tvert imot kan man daglig finne den igjen blant annet i debattfora på noen av de mest leste norske nettsteder.

Stortinget har startet behandlingen av redegjørelsene fra justisministeren og forsvarsministeren om angrepene. 22. juli-kommisjonen vil foreta en full gjennomgang av beredskapen og nødetatenes handlemåter. Når den fremtidige beredskapen skal utformes

er det viktig ikke å være naive. Men det er også naivt å tro at beredskap og sikkerhet bare handler om barrierer, gitter, stengte gater og bombefilm på vinduer. Det vil alltid finnes en gate i våre byer som ikke er sperret. Det vil alltid finnes ruter som kan knuses. Og det vil, forhåpentligvis, alltid finnes ungdom som samles under åpen himmel for å diskutere hva slags fremtid de ønsker seg. Derfor bør man også tørre å diskutere hvordan et slikt voldsomt hat som det en så 22. juli 2011 kan oppstå hos enkelte mennesker, og hvorfor dette leder enkelte til å bruke vold for å nå sine politiske mål. Politisk uenighet om innvandrings- og integreringspolitikk, og kritikk av religioner så vel som kulturer, er både lov, legitimt og ønskelig i et liberalt samfunn. Diskusjonen må derfor også ta utgangspunkt i at det er hatefulle ytringer og ekstremisme som er skadelig for vårt samfunn og som må motarbeides, og at alle former for politisk motivert vold og terror må bekjempes.

Responstider kan forbedres, rutiner skjerpes og utstyr byttes ut. Enda viktigere blir det å jobbe for at mennesker kan leve fredelig sammen selv om man er ulike og uenige, og skape et samfunn fundert på likeverd, mangfold, frihet og muligheter for alle. Hvordan man kan begrense hat og ekstremisme, avsløre myter og bygge bro fremfor å så splid mellom folkeslag og religioner, må være blant de aller viktigste spørsmål man fordomsfritt må stille seg i tiden som kommer.

Kunnskap om hat og ekstremisme

Den norske forskningen om terrorisme har i stor grad vært konsentrert om terror begått av ekstreme islamister. Slike miljøer er en trussel også i Norge, og en må unngå at ekstreme islamister får et fotfeste. Derfor er det åpenbart viktig å ha kunnskap også om disse miljøene. Samtidig synes det som om kunnskapen om terrorisme og vold med fremmedfiendtlig

motiv har vært neglisjert. Dette på tross av at den politisk motiverte volden i Norge de siste tiårene i all hovedsak har hatt ulike former for fremmedfiendtlige motiv. Her kan nevnes Hadelandsdrapene i februar 1981, de rasistiske overgrepene som endte med at Arve Beheim Karlsen druknet i Sogndalselven i 1999 og drapet på Benjamin Hermansen i 2001 som de klart mest alvorlige forut for angrepene 22. juli 2011. I tillegg har man sett en rekke alvorlige voldsepisoder, skudd mot asylmottak med mer. I 2007 alene registrerte politiet 257 anmeldelser av hatkriminalitet. Nyere tall synes ikke å være publisert.

Mange har reagert på at kommentarfelt og nettdebatter har blitt dominert av hatefulle innlegg, særlig rettet mot muslimer. En gjennomgang Nettavisen har gjort av sine logger viser at en stor mengde slike innlegg – flere hundre – er skrevet på bare tre ulike datamaskiner, under ti ulike navn. Forfatteren Øyvind Strømmen anslår at det finnes en hard kjerne på ett par hundre mennesker som kan være villige til å bruke vold. Videre hevder han at rundt disse igjen kan det han omtaler som det kontrajihadistiske miljøet bestå av flere tusen personer. Det er en stor og åpenbar forskjell på å bruke vold og å spre hatefulle ytringer. Hvorvidt det er en klar sammenheng, at hatefulle ytringer leder noen til bruk av vold, er omdiskutert.

Forslagsstillerne mener at det er behov for mer kunnskap om miljøene. Hvordan påvirker de hverandre, hvordan foregår radikaliseringsen, hvor store er de, hvordan utvikler de seg, hvordan arter deres argumentasjon seg og hvor tilbøyelige er de til å ta i bruk vold? Dette er informasjon som er nødvendig for å kunne imøtegå ekstreme ytringer og for å bekjempe og forebygge bruk av vold. Det bør derfor forskes mer på den terrorisme og ekstremisme som historisk sett har rammet hardest. Det er også behov for løpende oppdatert kunnskap og statistikk fra de etater som har ansvar på området. Det kan også være aktuelt å bidra med støtte til frivillige organisasjoner som foretar kartlegginger etter forskningsmessige prinsipper.

Det offentlige ordsiftet

Enkelte nettdebatter har blitt beskrevet som «en pøl av hat». Det er likevel verken ønskelig eller mulig å undertrykke ytringer man ikke liker. Ytringsfriheten står sterkt i Norge. Det er bred enighet om at ytringsfriheten er en forutsetning for den personlige frihet og det norske samfunnets åpne natur. Innskrenkning av ytringsfriheten er dessuten et dårlig virkemiddel. Hvis åpne fora lukkes, vil det alltid finnes mørke krokar hvor personer med ekstreme oppfatninger kan radikalisere hverandre. Det vil også alltid være nettsteder i utlandet som vil være åpne for denne type ytringer. Det avgjørende er at ekstreme ytringer blir motsagt, at myter avsløres og at tvilere ser at det finnes gode argumenter mot det verdigrunnlaget som terror og ekstremisme bygger på.

Ansvar for å ta til motmæle mot hatefulle og ekstreme ytringer er ikke først og fremst statens. Snarere tvert imot. Enhver samfunnsengasjert borger bør reagere og motsi hatefulle ytringer der hvor de fremkommer. Men offentlige etater besitter ofte kompetanse, fakta og dokumentasjon som vil komme til nytte når myter skal avkrefte. Dette må gjøres tilgjengelig. Det offentlige bør også støtte opp om frivillige organisasjoner, og særlig ungdomsorganisasjoner, som har aktiviteter innrettet mot å imøtegå hatefulle ytringer i det offentlige rom på en saklig måte.

Det har vært innvendt at et større engasjement mot ekstreme ytringer kan oppfattes som et «konformitetspress». Videre ser en ofte at personer som blir motsagt, gjemmer seg bak at deres ytringsfrihet er truet. Det må være helt klart at ytringsfriheten verner både retten til å fremsette ubehagelige ytringer, og retten til å motsi disse. Ytringsfriheten er med andre ord ingen rett til å unndra seg saklige motforestillinger, uansett hvor mange av dem det måtte komme. Og ingen, selv om man er del av en aldri så stor majoritet, har noen forpliktelse til å la være å imøtegå hatefulle ytringer av frykt for å bli en del av et «konformitetspress». Vårt samfunn har alt å tjene på at debatten er åpen, faktabasert og handler om de konkrete påstander som fremsettes, fremfor karakteristikker av standpunkter og diskusjoner om ytringsfrihetens grenser.

I den grad det er mulig å snakke om et «press» mot ytringer, så synes det snarere å gå motsatt vei. Flere samfunnsdebattanter har erfart at når de tar til orde for at de innvandrere som kommer til Norge må møtes på en ordentlig måte og bli behandlet som individer, så utløses et skred av utskjelling, ukvemsord og noen ganger også trusler på papir, telefon og e-post. De som har utvist det største motet i den offentlige debatten har vært de som har talt for mangfold og toleranse, inkludert de moderate stemmer blant muslimer som ble utsatt for fremmedfiendtlig sjikane. Noen har dessverre valgt å tre ut av det offentlige ordsiftet på grunn av trusler.

Forslagsstillerne mener at det må være en prioritert, offentlig oppgave å sikre at ingen føler seg tvunget til taushet av hensyn til egen sikkerhet. Det å true andre mennesker til taushet er et uakseptabelt brudd på ytringsfriheten.

Ny form for rasisme

Mye kan tyde på at den volden en har sett springer ut av en forestilling om en slags konflikt mellom norsk kultur og det enkelte betegner som «multikultur». I argumentasjonen gjerne krigsmetaforer hvor personer med et annet syn på disse spørsmålene betraktes som «forrædere» som inngår i en innbilt konspirasjon med formål å skape et «Eurabia».

Kulturforskjeller og religion synes å være på fremmarsj som begrunnelse blant en som tar til orde

for diskriminering og forskjellsbehandling og som fremsetter hatefulle ytringer. Det er ikke lenger legitimt å hevde at mennesker kan deles inn i raser, mens det av mange blir oppfattet som mer akseptabelt å argumentere for at kulturforskjeller legitimerer ulik behandling. Delvis hevdes det at noen kulturer er mindreverdige, delvis hevdes det at personer med ulik kulturbakgrunn eller religion ikke kan leve sammen uten at det fører til konflikt. Argumentasjonen er ulik, men det er gjerne de samme gruppene som rammes. Dette er rasisme i en ny form.

Samtidig må det presiseres at det er og skal være stor takhøyde for å diskutere og kritisere enhver religion og kultur. Det er like viktig å påtale kvinneskandiskriminering i muslimske miljøer, som det er å påtale diskriminering av homofile i kristne miljøer. Det norske samfunn, og de norske lovene, er basert på universelle verdier som likestilling, likeverd, frihet og demokrati. Dette er verdier som alle som bor i Norge må forventes å respektere. Verdier som mennesker omfavner og kjemper for i alle deler av verden, slik en nå ser blant annet i Midt-Østen. Det er bare gjennom åpen kritikk og dialog at forbedringer kan finne sted og at disse verdiene gradvis kan styrkes ytterligere også i Norge. Problemet oppstår når kritikk går over til å bli generalisering, hets og gruppetenkning. Når man slutter å betrakte ethvert menneske som et selvstendig individ.

Knappt noen kultur noe sted i verden har vokst frem uten å utveksle impulser med andre kulturer. Også den norske kulturen er et resultat av møter med andre, enten det skyldes at andre har kommet hit eller at nordmenn har reist ut. Mye av det man som nasjon er stolte av, og regner som norsk kultur, er skapt i møter med andre. Den norske kulturen vil fortsette å utvikle og styrke seg på samme måte. Derfor vil også deler av norsk kultur, som ungdoms musikk, språkuttrykk osv. påvirkes av minoritetsbefolkningen. Samtidig underslås det ofte at minoritetsbefolkningen i langt større grad blir preget av majoritetsbefolkningens kultur ettersom integreringen går sin gang. Utviklingen av parallelle samfunn uten gjensidig kontakt og utveksling er klart mer uheldig og noe det må jobbes hardt for å unngå.

De som ønsker å så vrangforestillinger om uoverkommelige kulturforskjeller vil finne et godt jordsmonn dersom integreringen av innvandrere i Norge fremstilles som langt mer mislykket enn den i virkeligheten er – tross utfordringer. De vil få det enklere dersom det skapes en forestilling om at nordmenn må gi slipp på sin kultur fordi det bor mennesker i Norge som har opprinnelse fra andre kulturer, og dersom innvandrere og muslimer i Norge behandles som gruppe og ikke som individer. Grupper av mennesker skal ikke stilles til ansvar for enkeltpersoners gjerninger eller ytringer.

Forslagsstillerne mener at det bør vurderes om blant annet Integrerings- og mangfoldsdirektoratet skal gis en tydeligere rolle i å utarbeide dokumentasjon om integrering i Norge, informere om dokumentasjonen som foreligger og å undersøke påstander som fremsettes om integrering i Norge. Forslagsstillerne mener det må vurderes å legge større vekt på kultur i det antirasistiske arbeidet i skolen og i samfunnet for øvrig, for å imøtegå den nye formen for rasisme.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen om en orientering om status for oppfølging av Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, og fremme forslag til nye tiltak der hvor det er nødvendig.
2. Stortinget ber regjeringen om en orientering om status for oppfølging av de pålegg og anbefalinger Norge har fått av internasjonale organer som overvåker medlemslandenes arbeid mot rasisme og intoleranse.
3. Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av det antirasistiske arbeidet som gjøres i skolen, og fremme forslag til styrking av dette arbeid om nødvendig. Særlig bør det vurderes om de nye uttrykkene for rasisme reflekteres godt nok i dette arbeidet.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at omfanget av hatkriminalitet blir kartlagt og offentliggjort på lik linje med øvrig kriminalitetsstatistikk.
5. Stortinget ber regjeringen styrke forskningen på alle former for ekstremisme og terrorisme.
6. Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt med det formål å kartlegge omfanget av og innholdet i hatefulle ytringer i det offentlige rom. Kartleggingen bør så langt mulig gi svar på hvordan omfanget har utviklet seg, hvor store disse miljøene er, hvordan radikaliseringsforegår, hvordan det argumenteres, hvilke påstander som fremsettes, hva som er myter og hva som er fakta og hvem som er de utsatte gruppene i vår tid?
7. Stortinget ber regjeringen vurdere å støtte konkrete prosjekter i regi av frivillige organisasjoners aktiviteter som har som formål å motvirke og/eller ta til motmæle mot hat og ekstremisme.
8. Stortinget ber regjeringen vurdere om noen av de offentlige etatene som har en påvirkningsrolle innen integreringsfeltet, skal få et tydeligere mandat til

- å gjøre fakta og dokumentasjon om innvandring og integrering tilgjengelig for offentligheten.
9. Stortinget ber regjeringen gjennomgå i hvor stor grad trusler mot ytringer begrenser det frie ordskiftet, vurdere tiltak for å øke etterforskningsinnsatsen mot trusler og fremme forslag til skjerpede reaksjoner om nødvendig.
 10. Stortinget ber regjeringen vurdere etableringen av et senter som kan drive forskning, formidling, romme utstillinger og ta imot besøk fra skoleklasser i tilknytning til et 22. juli-monument.

15. desember 2011